

EIROPAS CILVĒKA TIESĪBU UN PAMATBRĪVĪBU AIZSARDZĪBAS KONVENCIJAS UN EIROPAS CILVĒKTIESĪBU TIESAS JUDIKATŪRAS TERMINU ĪSĀ SKAIDROJOŠĀ ANĢĻU-LATVIEŠU VĀRDNĪCA

Latvijas pārstāvja starptautiskajās cilvēktiesību institūcijās birojs ir uzsācis darbu pie Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijā (ECK) un Eiropas Cilvēktiesību tiesas (ECT) judikatūrā svarīgāko terminu anġļu-latviešu vārdnīcas, kuras mērķis ir sniegt šo terminu skaidrojumu latviešu valodā. Šobrīd ir sagatavos 20 terminu skaidrojums, taču vārdnīca nepārtraukti tiks papildināta.

Vārdnīca veidota, terminus anġļu valodā sakārtojot alfabētiskā secībā un katram no tiem sniedzot tulkojumu latviešu valodā, kā arī īsu skaidrojumu par termina saturu. Skaidrojumos galvenokārt ir izmantotas ECT judikatūras atziņas.

• ***Absolute rights* – Absolūtas tiesības**

Absolūtas tiesības nav nekādi ierobežojamas, un valsts nav tiesīga atkāpties no pienākuma tās nodrošināt, pat ne kara vai cita ārkārtas stāvokļa gadījumā ECK 15.panta izpratnē (salīdzinājumam – citām ECK garantētajām tiesībām, piemēram, tiesībām uz mājokļa neaizskaramību vai izteiksmes brīvību, jau pati ECK pieļauj ierobežojumus). ECT judikatūrā par absolūtām ir atzītas šādas Konvencijā garantētās tiesības:

1. tiesības netikt spīdzinātam (ECK 3.pants). Kā ECT ir uzsvērusi lietā *Ilaşcu un citi pret Moldovu un Krieviju*, ECK 3.pants aizsargā vienu no demokrātiskas sabiedrības pamatvērtībām¹. “Pat vissarežģītākajos apstākļos, tādos kā cīņa pret terorismu vai organizēto noziedzību, ECK absolūti aizliedz spīdzināšanu un necilvēcīgu vai pazemojošu apiešanos vai sodīšanu. Atšķirībā no citām materiāltiesiskām ECK un tās 1.protokola un 4.protokola normām, 3.pants nepieļauj izņēmumus, un no tā nav iespējamā atkāpes saskaņā ar ECK 15.panta 2.punktu pat ārkārtas stāvokļa, kas apdraud nācīgas dzīvi, gadījumā”².
2. verdzības un piespiedu darba aizliegums (ECK 4.pants). Lietā *Rantsev pret Kipru un Krieviju* ECT atzina, ka šis pants ietver arī cilvēktirdzniecības aizliegumu, jo cilvēktirdzniecība nav savienojama ar demokrātiskas sabiedrības un ECK nostiprinātajām vērtībām. Šajā lietā ECT izmanto augšminētās *Ilaşcu* lietas secinājumus, proti, ka ECK 4.pants nepieļauj izņēmumus un no tā nav iespējamā atkāpes pat ārkārtas stāvokļa gadījumā³.
3. aizliegums sodīt par nodarījumu, kas netika atzīts par noziedzīgu tā izdarīšanas brīdī, un aizliegums piemērot smagāku sodu par to, kas bija piemērojams noziedzīgā nodarījuma izdarīšanas brīdī (ECK 7.panta 1.punkts). Lietā *Del Rio Prada*⁴ ECT ir uzsvērusi, ka ECK 7. pantā paustā garantija ir tiesiskuma būtisks elements, un tam ir

¹ *Ilaşcu un citi pret Moldovu un Krieviju*, iesniegums Nr.48787/99, Lielās palātas 2004.gada 8.jūlija spriedums, 424.rindkopa.

² Turpat.

³ *Rantsev pret Kipru un Krieviju*, iesniegums Nr.25965/04, 2010.gada 7.janvāra spriedums, 282-283.rindkopa.

⁴ *Del Rio Prada pret Spāniju*, iesniegums Nr. 42750/09, Lielās palātas 2013.gada 21.oktobra sprieduma 77.rindkopa; skatīt arī *Kononovs pret Latviju*, iesniegums Nr.36376/04, Lielās palātas 2010.gada 17.maija spriedums, 185.rindkopa.

svarīga nozīme ECK sistēmā, par ko liecina tas, ka atkāpes no šīm garantijām nav atļautas pat kara vai cita sabiedrībai bīstama stāvokļa gadījumā (ECK 15.pants). No ECK 7.panta mērķa un nolūka izriet, ka tas ir jātulko un jāpiemēro tā, lai tiktu nodrošināta efektīva aizsardzība pret nepamatotu, notiesāšanu un sodīšanu. ECK 7.pants attiecas uz krimināllikuma piemērošanu ar atpakaļejošu spēku par sliktu apsūdzētajam, kā arī vispārīgā veidā ietver sevī principu, ka tikai likums var noteikt noziedzīgu nodarījumu un paredzēt sodu (*nullum crimen, nulla poena sine lege*⁵), kā arī principu, ka krimināllikumu nedrīkst plaši interpretēt par sliktu apsūdzētajam, piemēram, izmantojot analogiju⁶.

- ***Abuse of the right of individual petition* – Tiesību iesniegt individuālu sūdzību ļaunprātīga izmantošana**

Tiesību iesniegt individuālu sūdzību ļaunprātīga izmantošana ECK 35.panta 3.punkta izpratnē ir jebkāda sūdzības iesniedzēja rīcība, kas ir acīmredzamā pretrunā ar ECK iedibinātās sūdzību sistēmas mērķi un kas traucē ECT darbību vai traucē tiesvedību⁷. Tas vien, ka sūdzības iesniegšanas iemesls ir publicitāte vai propaganda, nenozīmē, ka tiesības izmantotas ļaunprātīgi, ja sūdzībā patiešām atklāti iespējami ECK pārkāpumi⁸. Tiesību iesniegt individuālu sūdzību ļaunprātīga izmantošana var būt iemesls sūdzības atzīšanai par nepieņemamu izskatīšanai pēc būtības (skatīt *Admissibility*). ECT judikatūrā par tiesību iesniegt individuālu sūdzību ļaunprātīgu izmantošanu ir atzīta šāda sūdzības iesniedzēju rīcība:

1. maldinošas informācijas sniegšana, ar to saprotot uz nepatiesiem faktiem apzināti balstītu informāciju, kas tiek izmantota, lai maldinātu ECT⁹. Piemēram, sūdzības iesniegšana, norādot nepatiesu iesniedzēja vārdu un uzvārdu¹⁰; ECT nosūtīto dokumentu viltošana¹¹; ECT apzināta neinformēšana par lietai būtiskiem faktiem¹² vai jaunatklātas informācijas, kurai ir būtiska nozīme lietā, nesniegšana ECT¹³. Pienākums sniegt patiesu un izsmeļošu informāciju ir ne tikai pašam sūdzības iesniedzējam, bet arī viņa pārstāvim ECT procesā¹⁴. Jebkurā gadījumā nolūks maldināt ECT ir jākonstatē pietiekami pārliecinoši¹⁵. Ja ECT maldināšana tiek atklāta pēc tam, kad lietā jau ir stājies spēkā ECT spriedums, ECT var šo spriedumu pārskatīt (skatīt *Revision*);
2. draudu vai aizskarošu vai aizvainojošu izteikumu lietošana, vēršot tos pret ECT, tās Sekretariātu, vai procesa pusēm, ja šādi izteikumi pārsniedz saprātīgas kritikas robežas un ja persona ir brīdināta par iespējamām sekām¹⁶;
3. pienākuma neizpaust konfidenciālu informāciju par mierizlīguma noteikumiem neievērošana¹⁷;
4. acīmredzami nepamatotu un vienādu sūdzību atkārota iesniegšana (“traucējošie prāvnieki”)¹⁸.

⁵ *Kokkinakis pret Grieķiju*, iesniegums Nr.14307/88, 1993.gada 25.maija spriedums, 52.rindkopa.

⁶ *Coëme un citi pret Beļģiju*, iesniegumi Nr. 32492/96, 32547/96, 32548/96, 33209/96 un 33210/96, 2000.gada 22.jūnija spriedums, 145.rindkopa.

⁷ *Miroļubovs pret Latviju*, iesniegums Nr.798/05, 2009.gada 15.septembra spriedums, 62.-65.rindkopa.

⁸ *Khadzhaliyev un citi pret Krieviju*, iesniegums Nr.3013/04, 2008.gada 6.novembra spriedums, 66.-67.rindkopa.

⁹ *Varbanov pret Bulgāriju*, iesniegums Nr.31365/96, 2000.gada 5.oktobra spriedums.

¹⁰ *Drijfhout pret Nīderlandi*, iesniegums Nr.51721/09, 2011.gada 22.februāra lēmums, 27.-29.rindkopa.

¹¹ *Bagheri un Maliki pret Nīderlandi*, iesniegums Nr.30164/06, 2007.gada 15.maija lēmums.

¹² *Al-Nashif pret Bulgāriju*, iesniegums Nr.50963/99, 2002.gada 20.jūnija spriedums, 89.rindkopa.

¹³ *Predescu pret Rumāniju*, iesniegums Nr.21447/03, 2008.gada 2.decembra spriedums, 25.-27.rindkopa.

¹⁴ *Bekauri pret Gruziju*, iesniegums Nr.14102/02, 2012.gada 10.aprīļa spriedums, 22.-25.rindkopa.

¹⁵ *Melnik pret Ukrainu*, iesniegums Nr.72286/01, 2006.gada 28.marta spriedums, 58-60. rindkopa.

¹⁶ *Apinis pret Latviju*, iesniegums Nr.46549/06, 2010.gada 20.septembra lēmums.

¹⁷ *Hadrabova un citi pret Čehiju*, iesniegumi Nr.42165/02 un 466/03, 2007.gada 25.septembra lēmums.

¹⁸ *M. pret Apvienoto Karalisti*, iesniegums Nr.13284/87, 1987.gada 15.oktobra lēmums.

- **Actio popularis – Sūdzības vispārības labā (sūdzības sabiedrības interesēs)**

Sūdzība tiek uzskatīta par iesniegtu sabiedrības interesēs jeb vispārības labā, ja sūdzību iesniegusi persona pati nav ECK garantēto tiesību iespējamo pārkāpumu upuris¹⁹. ECT sūdzības vispārības labā atzīst par nepieņemamām izskatīšanai pēc būtības, jo atbilstoši ECK 34.pantam, ECT var izskatīt personas vai personu grupas sūdzības tad, ja sūdzībā ir sniegts pamatojums, kā ECK dalībvalsts rīcība ir ietekmējusi šo personu vai personas grupu. Pat tad, ja pirmšķietami ECK dalībvalsts pieņemtais tiesību akts vai lēmums, vai īstenotais pasākums rada ECK pārkāpumu, ECT tomēr neizskata sūdzību, kurā nav pienācīga pamatojuma par šīs rīcības ietekmi uz konkrētu personu vai personas grupu²⁰.

- **Admissibility – Pieņemamība**

Sūdzības pieņemamība ir sūdzības atbilstība ECK 34. un 35.pantā iekļautajiem kritērijiem²¹, kas savukārt ir priekšnoteikums tam, lai ECT izskatītu šīs sūdzības būtību (skatīt arī *Merits*). Pieņemamības kritēriju iespējams sadalīt vairākās grupās:

1. kritēriji personai, kas iesniedz sūdzību – persona ir ECK garantēto tiesību iespējamā pārkāpuma upuris²², sūdzība nav anonīma;
2. procesuālie kritēriji – sūdzības iesniedzējam pirms vēršanās ECT ir jāizmanto visi nacionālie tiesību aizsardzības līdzekļi²³; sūdzībai jābūt iesniegtai ne vēlāk kā 6 mēnešus pēc pēdējā nacionālā nolēmuma²⁴; sūdzība nevar jau būt iesniegta kādai citai starptautiskai institūcijai; tiesības iesniegt sūdzību nav izmantotas ļaunprātīgi (skatīt *Abuse of the right of individual petition*);
3. ECT jurisdikcijas kritēriji – sūdzība atbilst ECK un tās protokolu nosacījumiem par ECT jurisdikciju *ratione personae* (sūdzību iesniegusi persona ir iespējamā pārkāpuma upuris, un sūdzība ir iesniegta par valsti, kas ir ECK dalībvalsts, turklāt sūdzībā aprakstītie notikumi un darbības ir attiecināmas uz valsti), *ratione loci* (sūdzības pamatā ir notikumi teritorijā, uz kuru ir attiecināma ECK, un sūdzību iesniegusi persona ir valsts-atbildētājas jurisdikcijā). *ratione temporis* (sūdzība ir iesniegta par notikumiem, kas risinājušies tad, kad ECK jau bija stājusies spēkā attiecībā uz valsti-atbildētāju), *ratione materiae* (sūdzība ir iesniegta par ECK garantēto tiesību pārkāpumiem, turklāt šīs tiesības tiek izprastas atbilstoši ECT judikatūrai; citiem vārdiem sakot, ECT nevar izskatīt sūdzības par tādu tiesību pārkāpumiem, kas nav iekļautas ECK);
4. kritēriji, kas saistīti ar sūdzības būtību – sūdzība nav acīmredzami nepamatota (*Manifestly ill-founded*), personai nodarītais kaitējums nav nenozīmīgs.

- **Application – Pieteikums**

Pieteikums ir atbilstoši ECT prasībām aizpildīta pieteikuma veidlapa (*Application form*), kas satur sūdzību (*Complaint*) par iespējamo ECK vai tās Protokolu iespējamu pārkāpumu. Prasības pieteikuma veidlapas aizpildīšanai iekļautas ECT Nolikuma 47.punktā²⁵. Pieteikumus,

¹⁹ *Burden pret Apvienoto Karalisti*, iesniegums Nr.13378/05, Lielās palātas 2008.gada 29.aprīļa spriedums, 33.rindkopa.

²⁰ *Norris pret Īriju*, iesniegums Nr.10581/83, 1988.gada 26.oktobra sprieduma 31.rindkopa.

²¹ Plašs pārskats par ECT praksi pieņemamības kritēriju piemērošanā ir pieejams ECT tiešsaistes vietnē (angļu valodā): http://www.echr.coe.int/Documents/Admissibility_guide_ENG.pdf.

²² *A contrario – P.Bērziņš pret Latviju*, iesniegums Nr.30780/13, 2014.gada 20.maija lēmums.

²³ *Kronkalns pret Latviju*, iesniegums Nr.21694/06, 2013.gada 17.septembra lēmums.

²⁴ *Viesturs pret Latviju*, iesniegums Nr. 7239/07, 2016.gada 5.jūlija lēmums.

²⁵ ECT Nolikuma 47.punkta teksts latviešu valodā pieejams ECT tiešsaistes vietnē: http://www.echr.coe.int/Documents/Rule_47_LAV.pdf.

kas neatbilst šīm prasībām (piemēram, nav izmantota ECT apstiprināta veidlapa, pieteikums nav parakstīts), ECT uzskata par nederīgiem un neizskata.

- **Arguable claim – Ticams apgalvojums**

Iesniedzēja sūdzībā iekļauto argumentu un pierādījumu kopums, kas pirmšķietami rada iespaidu, ka varētu būt noticis ECK vai tās protokolos garantēto tiesību pārkāpums. Tikai ticami apgalvojumi rada valstij pienākumu, piemēram, nodrošināt personai efektīvu nacionālo mehānismu iespējamā tiesību aizskāruma izskatīšanai un atlīdzināšanai²⁶. Tā lietā *Igars pret Latviju*²⁷ ECT atzina, ka dēļ daudzajām pretrunām paša iesniedzēja teiktajā viņa apgalvojums par to, ka nopratināšanas laikā viņš ir cietis no policijas amatpersonu vardarbības, nebija “ticami” ECK 3.panta izpratnē, un tādēļ neradīja Latvijai pienākumu nodrošināt, ka sūdzība par amatpersonu vardarbību tiek pienācīgi izmeklēta. ECT judikatūrā nav atrodama “ticamības” abstrakta definīcija; tā vietā izšķiroša nozīme ir izskatāmās lietas faktiem un piemērojamo ECK normu saturam²⁸. Ticamu apgalvojumu trūkums (*unarguable claim*) atšķiras no acīmredzami nepamatotas (*Manifestly ill-founded*) sūdzības ECK 35.panta izpratnē, proti, ECK var konstatēt, ka iesniedzēja pieteikumā ir ticami apgalvojumi par iespējamiem ECK pārkāpumiem, taču pēc sūdzības izvērtēšanas secināt, ka sūdzība ir noraidāma kā acīmredzami nepamatota²⁹.

- **Chamber – Palāta**

Viens no ECT formātiem sūdzību izskatīšanā. ECT palātas sastāvā ir 7 tiesneši, tajā skaitā tiesnesis, kurš ir ievēlēts no valsts, par kuru iesniegta sūdzība („nacionālais tiesnesis”). Atbilstoši ECK 29.pantam ECT palāta izskata visas lietas, kuras nav izlemtas ECT komitejā (skatīt *Committee*) vai ar ECT viena tiesneša lēmumu (skatīt *Single judge*), kā arī lemj par to, vai ir pieņemamas izskatīšanai pēc būtības saskaņā ar ECK 33.pantu iesniegtās starpvalstu sūdzības. ECT palāta var nodot jurisdikciju (skatīt *Relinquishment*) ECT Lielajai palātai. ECT palātas lēmumi ir galīgi. Ja ECT palāta ir taisījusi spriedumu, jebkura no pusēm trīs mēnešu laikā no sprieduma pasludināšanas izņēmuma gadījumos var lūgt nodot šo lietu atkārtotai izskatīšanai ECT Lielajā palātā (skatīt *Referral*). ECT palātas spriedumi kļūst galīgi, kad puses paziņo, ka nelūgs lietas nodošanu ECT Lielajai palātai, vai 3 mēnešus pēc sprieduma pasludināšanas, ja nav iesniegts lūgums nodot lietu ECT Lielajai palātai, vai tad, kad ECT Lielās palātas 5 tiesnešu kolēģija noraida lūgumu nodot lietas izskatīšanu ECT Lielajai palātai.

- **Committee - Komiteja**

Viens no ECT formātiem sūdzību izskatīšanā. ECT komitejas sastāvā ir 3 tiesneši. Atbilstoši ECK 28.pantam ECT komiteja var vienbalsīgi atzīt pieteikumu par noraidāmu³⁰, svītrot to no izskatāmo lietu saraksta³¹, vai arī izskatīt sūdzību pēc būtības, ja tā ir pieņemama izskatīšanai un tās pamatā ir jautājums, par kuru jau ir labi iedibināta ECT judikatūra (tā saucamās “*WECL* lietas” – *well-established case-law*).

- **Derogation – Atkāpe**

Atbilstoši ECK 15.pantam kara vai cita ārkārtas stāvokļa gadījumā, kas apdraud nācijas dzīvi, ECK dalībvalstis var atkāpties no ECK paredzētajām saistībām, ciktāl to pieprasa situācijas

²⁶ *Leander pret Zviedriju*, iesniegums Nr.9248/81, 1987.gada 26.marta spriedums, 77.rindkopa.

²⁷ ECT 2013.gada 5.februāra lēmums lietā *Igars pret Latviju* (iesniegums Nr.11682/03).

²⁸ *Boyle un Rice pret Apvienoto Karalisti*, iesniegumi Nr.9659/82 un 9658/82, 1988.gada 27.aprīļa spriedums, 55.rindkopa.

²⁹ *Powell un Rayner pret Apvienoto Karalisti*, iesniegums Nr.9310/81, 1990.gada 21.februāra spriedums.

³⁰ *Viesturs pret Latviju*, iesniegums Nr.7239/07, 2016.gada 5.jūlija lēmums.

³¹ *Kangere un Duka pret Latviju*, iesniegumi Nr.65172/13, 4003/16, 2017.gada 16.marta lēmums.

ārkārtas raksturs, taču ar nosacījumu, ka tiek ievērotas šī ECK panta un citu starptautisko tiesību normu prasības. No absolūto tiesību ievērošanas valsts nevar atkāpties (skatīt *Absolute rights*). To, vai atkāpe ir pieļaujama un samērīga, vērtē ECT³². Šobrīd 3 ECK dalībvalstis – Francija, Ukraina un Turcija – ir informējušas Eiropas Padomes ģenerālsēdētāru, ka tās izmanto savas ECK 15.pantā paredzētās tiesības.

- **Grand Chamber - Lielā palāta**

Viens no ECT formātiem sūdzību izskatīšanā. Atbilstoši ECK 31.pantam ECT Lielā palāta izskata lietas, kurās tai jurisdikciju ir nodevusi ECT palāta (skatīt *Relinquishment*), un lietas, kuras tai nodotas atkārtotai izskatīšanai pēc ECT palātas sprieduma (skatīt *Referral*); pēc Eiropas Padomes Ministru komitejas ECK 46.panta 4.daļā paredzētā lēmuma izskata jautājumu par to, vai valsts ir atteikusies izpildīt galīgo ECT spriedumu; izskata Eiropas Padomes Ministru komitejas ECK 47.pantā paredzētos lūgumus sniegt konsultatīvos atzinumus par juridiska rakstura jautājumiem, kas skar ECK un tās protokolu interpretāciju. ECT Lielās palātas sastāvā ir 17 tiesneši. Atbilstoši ECK 26.pantam, ECT Lielās palātas sastāvā *ex officio* ietilpst ECT priekšsēdētājs, priekšsēdētāja vietnieki, palātu priekšsēdētāji, savukārt citi tiesneši tiek izvēlēti izlozē. Ja lieta tiek nodota atkārtotai izskatīšanai ECT Lielajā palātā, neviens no ECT palātas tiesnešiem, kas ir taisījuši spriedumu, nevar piedalīties ECT Lielās palātas sēdē, izņemot ECT palātas priekšsēdētāju un tiesnesi, kurš ievēlēts no valsts-atbildētājas. ECT Lielās palātas spriedumi ir galīgi.

- **Interim measures – Pagaidu pasākumi**

Pagaidu pasākumi ir atbilstoši ECT Nolikuma 39.punktam pieņemts ECT lēmums tiesvedības interesēs norādīt valstij-atbildētājam, ka ir vēlams atturēties no kādas darbības vai veikt kādu darbību. Pagaidu pasākumu mērķis ir novērst neatgriezeniskas sekas iesniedzējam, kas var iestāties, pirms vēl ECT ir paspējusi izskatīt atbilstošo sūdzību³³. Piemēram, lietā *Čalovskis pret Latviju* ECT lēma norādīt Latvijai, ka tiesvedības interesēs ir vēlams neizdot sūdzības iesniedzēju uz ASV, pirms ECT nav pabeigusi izskatīt viņa sūdzību³⁴. Savukārt lietā *Paladi pret Moldovu* ECT norādīja Moldovai, ka ir nepieciešams turpināt sūdzības iesniedzēja ārstēšanu neiroloģiskajā slimnīcā³⁵.

- **Interference – Iejaukšanās, ierobežojums**

Iejaukšanās kādu personas tiesību īstenošanā vai tiesību īstenošanas ierobežojums ir valsts tiesību aktos noteikti vai praksē radīti šķēršļi tiesību absolūtai īstenošanai. Iejaukšanās ir valsts aktīva un konkrēta rīcība, kas personai ir jāpieņem (piemēram, kratīšana ir iejaukšanās mājokļa neaizskaramībā), savukārt ierobežojums ir valsts noteiktas robežas kādas tiesības īstenošanā, kuras persona nedrīkst pārkāpt. Iejaukšanās un ierobežojums ir ECK pārkāpums tad, kad tas neatbilst ECK prasībām, proti, ir nepamatots un nesamērīgs; citiem vārdiem sakot, iejaukšanās tiesību īstenošanā vai tiesību īstenošanas ierobežojums automātiski nav ECK garantēto tiesību pārkāpums.

- **Just satisfaction – Taisnīga atlīdzība**

Taisnīga atlīdzība ir kompensācija sūdzības iesniedzējam, kuru ECT var piešķirt atbilstoši ECK 41.pantam. Taisnīgu atlīdzību var piešķirt par materiāliem zaudējumiem (*Pecuniary damage*), morālo kaitējumu (*Non-pecuniary damage*) un tiesāšanas izdevumiem (*Costs and expenses*), ņemot vērā konkrētās lietas apstākļus, ECT judikatūru līdzīgās lietās, kā arī valsts-atbildētājas

³² *Aksoy pret Turciju*, iesniegums Nr.21987/93, 1996.gada 18.decembra spriedums.

³³ *F.G. pret Zviedriju*, iesniegums Nr.43611/11, Lielās palātas 2016.gada 23.marta spriedums, 115.-116.rindkopa.

³⁴ *Čalovskis pret Latviju*, iesniegums Nr.22205/13, 2014.gada 24.jūlija spriedums.

³⁵ *Paladi pret Moldovu*, iesniegums Nr.39806/05, Lielās palātas 2009.gada 10.marta spriedums,4.rindkopa.

ekonomisko situāciju un citus apsvērumus. Ja ECT uzskata, ka ECK pārkāpuma konstatēšana jau ir pietiekams atlīdzinājums, tad finansiālu kompensācija par materiālajiem zaudējumiem un morālo kaitējumu netiek piešķirta³⁶. Tāpat kompensācija netiek piešķirta, ja sūdzības iesniedzējs nav pierādījis cēlonisko sakarību starp iespējamo ECK pārkāpumu un zaudējumiem vai kaitējumu³⁷. Savukārt tiesāšanās izdevumi tiek atlīdzināti tikai tad, ja sūdzības iesniedzējs spēj pierādīt, ka tie patiešām ir radušies un ka to apmērs ir saprātīgs³⁸. Ja nepieciešams, par taisnīgu atlīdzību ECT var lemt atsevišķā spriedumā³⁹.

- **Positive obligation of the State – Valsts pozitīvais pienākums**

Valsts pozitīvais pienākums ir pienākums rīkoties, lai nodrošinātu personai praktisku iespēju īstenot savas cilvēktiesības⁴⁰, piemēram, rīkot regulāras vēlēšanas, lai persona varētu īstenot savas tiesības vēlēties un tikt ievēlētam, vai radīt valsts nodrošinātas juridiskās palīdzības sistēmu, lai persona varētu īstenot savas tiesības uz taisnīgu tiesu (salīdzinājumam – valsts negatīvais pienākums ir pienākums atturēties no tādas darbības, kas varētu radīt nesamērīgu iejaukšanos vai ierobežojumu). Valsts pozitīvais pienākums var nozīmēt arī pienākumu rīkoties, lai pasargātu vienu personu no otras personas prettiesiskām darbībām, piemēram, paredzēt atbildību par vardarbību

- **Proportionality – Samērīgums**

Samērīgums ir sakarība starp, no vienas puses, iejaukšanās cilvēktiesībās vai cilvēktiesību ierobežojumu apjomu un, no otras puses, nepieciešamību aizsargāt valsts un sabiedrības kopējās intereses. ECT judikatūrā samērīgums ir vairākos ECK pantos lietotā jēdziena “nepieciešams demokrātiskā sabiedrībā” izpausme. Iejaukšanās vai ierobežojums ir samērīgi, ja tie patiesi dod nepieciešamo aizsardzību, vienlaikus nepārsniedzot minimālo apjomu, kas šādu aizsardzību var nodrošināt (“nešauj ar lielgabalu uz zvirbuļiem”).

- **Referral – Lietas nodošana atkārtotai izskatīšanai ECT Lielajā palātā**

ECT Lielās palātas 5 tiesnešu kolēģijas lēmums apmierināt kādas no lietām pusēm (sūdzības iesniedzēja vai valsts-atbildētājas) lūgumu nodot lietu, kurā ECT palāta jau ir pieņēmusi spriedumu, atkārtotai izskatīšanai ECT Lielajā palātā. Puses šādu lūgumu var izteikt 3 mēnešu laikā no ECT palātas sprieduma pasludināšanas, savukārt ECT Lielās palātas kolēģija, ņemot vērā lūgumu izteikušās puses sniegtos argumentus, lemj, vai lietā rodas nopietns jautājums par ECT vai tās Protokolu interpretāciju, vai arī tā skar svarīgu jautājumu, kam ir vispārēja nozīme (ECK 43.pants).

- **Relinquishment – Jurisdikcijas nodošana ECT Lielajai palātai**

ECT palātas lēmums nodot lietu izskatīšanai ECT Lielajai palātai, ja izskatāmajā lietā rodas nopietns jautājums par ECK vai tās Protokolu interpretāciju, vai lietas izskatīšana var novest pie rezultāta, kas ir pretrunā ar līdzšinējo ECT judikatūru (ECK 30.pants).

- **Rectification – Kļūdu labošana**

Atbilstoši ECT Nolikuma 81.punktam ECT pati vai pēc kādas no pusēm lūguma, kas jāiesniedz mēneša laikā pēc nolēmuma pasludināšanas, var labot spriedumos vai lēmumos pieļautās drukas, aprēķinu un citas acīmredzamas kļūdas. Piemēram, lietā *Davidovs pret Latviju* ECT pēc Latvijas lūguma sprieduma secinājumu daļā laboja pārrakstīšanās kļūdu un vārdus

³⁶ *Lavents pret Latviju*, iesniegums Nr.58442/00, 2002.gada 28.novembra spriedums, 151.rindkopa.

³⁷ *Kirins pret Latviju*, iesniegums Nr.34140/07, 2017.gada 12.janvāra spriedums, 109.-111.rindkopa.

³⁸ *Šantare un Labazņikovs pret Latviju*, iesniegums Nr.34148/07, 2016.gada 31.marta spriedums, 79.-81.rindkopa.

³⁹ *Vistiņš un Perepjolkins pret Latviju*, iesniegums, Nr.71243/01, Lielās palātas 2014.gada 25.marta spriedums.

⁴⁰ *A.K. pret Latviju*, iesniegums, Nr.33011/08, 2014.gada 24.jūnija spriedums, 84.rindkopa.

“pecuniary damage” aizstāja ar vārdiem “non-pecuniary damage”, lai pareizi atspoguļotu sprieduma motīvu daļu⁴¹. Kļūdu labošana jānošķir no sprieduma pārskatīšanas pēc būtības (skatīt *Rectification*).

- **Revision – Pārskatīšana**

ECT Nolikuma 80.punkts paredz iespēju pēc būtības pārskatīt jau pasludinātu spriedumu, ja kāda no lietas pusēm uzzina par faktu, kam ir izšķiroša nozīme lietā, bet kas ECT nebija zināms, un arī šai pusei tas nevarēja būt zināms pirms sprieduma taisīšanas. Piemēram, lietā *Stoicescu pret Rumāniju* ECT pārskatīja savu jau spēkā stājušos spriedumu, kurā tā bija atzinusi, ka Rumānija ir pieļāvusi tiesību uz īpašumu pārkāpumu⁴². Lūgumā pārskatīt šo spriedumu Rumānija norādīja, ka sūdzības iesniedzējs nacionālās tiesvedības rezultātā vēl pirms ECT sprieduma taisīšanas vairs nebija uzskatāms par strīdus īpašuma mantinieku, taču nebija par to informējis ECT, savukārt Rumānijas valdība par to nezināja, tādēļ ka valstī tobrīd nepastāvēja vienota datu bāze par tiesās izskatāmajām lietām. ECT šo Rumānijas lūgumu apmierināja. Sprieduma pārskatīšanas iemesls var būt arī tiesību iesniegt individuālu sūdzību ļaunprātīga izmantošana (skatīt arī *Abuse of the right of individual petition*)⁴³. Lūgums pārskatīt spriedumu jāiesniedz 6 mēnešu laikā kopš puse ir uzzinājusi par lietai nozīmīgo faktu. Lēmumu par to, vai apmierināt šo lūgumu, pieņem ECT palāta (skatīt *Chamber*), kas taisījusi pārskatāmo spriedumu. Sprieduma pārskatīšana jānošķir no kļūdu labošanas (skatīt *Rectification*).

- **Single judge decision – Viena tiesneša lēmums**

Viens no ECT formātiem sūdzību izskatīšanā. Atbilstoši ECK 27.pantam ECT tiesnesis var vienpersoniski atzīt sūdzību par nepieņemamu izskatīšanai, jo tā acīmredzami neatbilst ECK 34.panta vai 35.panta prasībām (skatīt *Admissibility*), vai arī svītrot to no ECT izskatāmo lietu saraksta, ja šāds lēmums ir iespējams bez lietas tālākas izskatīšanas. ECT viena tiesneša lēmums ir galīgs.

⁴¹ *Davidovs pret Latviju*, iesniegums Nr.45559/06, 2015.gada 7.jūlija spriedums.

⁴² *Stoicescu pret Rumāniju*, iesniegums Nr.31551/96, 2004.gada 21.septembra spriedums par iepriekšējā sprieduma pārskatīšanu.

⁴³ *Gardean un S.C. Grup 95 SA pret Rumāniju*, iesniegums Nr.25787/04, 2013.gada 30.aprīļa spriedums par iepriekšējā sprieduma pārskatīšanu.